

نقش زمان در تکوین، تبیین و تداوم نظریه با نگاه ویژه به نظریه‌های علوم انسانی*

تاریخ دریافت: ۹۹/۰۷/۱۵

تاریخ پذیرش: ۹۹/۰۸/۱۸

کد مقاله: ۱۷۲۳۵

هانیه بصیری^{۱*}

چکیده

نظریه‌ها روایت‌هایی هستند درباب چگونگی کارکرد واقعیت، و با دیگر روایت‌ها از آن روی متفاوتند که به توصیف و تبیین روابط میان پدیده‌ها پرداخته، قابلیت پیش‌بینی و کنترل به دست می‌دهند و انتزاعی - فارغ از زمان و مکان خاص - هستند. در رویکردهای متداول به نظریه‌پردازی، "زمان" - در کنار "مکان" - و تنها به عنوان شرایطی که محدوده اعتبار نظریه را تعیین می‌نماید، در نظر گرفته می‌شود و نقش تعیین‌کننده‌ای که زمان و ابعاد زمانی می‌تواند به ویژه در نظریه‌های علوم انسانی و از جمله نظریه‌های ناظر بر وجه هنری معماری در تعیین چستی پدیده‌ها و چگونگی روابط بین آن‌ها و در نتیجه در ساخت نظریه و معنای نسبت داده شده به آن - داشته باشد را نادیده می‌انگارند. این مقاله بدین منظور در مطالعه نقش زمان در نظریه‌پردازی در گام اول از نقش زمان در تکوین نظریه می‌گوید و در گام دوم به بیان نقش زمان و زمان‌مندی در ساخت نظریه می‌پردازد و بدین منظور سه بازه زمانی، "بازه زمانی وجودی"، "بازه زمانی مشاهده، ثبت و گردآوری" و "بازه اعتباری" را تعریف می‌کند. در گام سوم نیز تداوم نظریه‌ها در زمان را بررسی می‌کند. این مقاله در انجام پژوهش از روش کتابخانه‌ای و رجوع به داده‌های اسنادی موجود بهره گرفته است و با استفاده از استدلال منطقی تحلیل‌های لازم و ساختار مقاله را صورت‌بندی کرده است و برین باور است که نسبت و زمان و نظریه، فراتر از تنها یکی از شرایط محدود کننده اعتبار نظریه است و زمان عاملی است که هم در آغاز نظروریزی و هم در انجام آن و نیز در فرآیند ساخت نظریه به ویژه نظریه در علوم انسانی جایگاهی ویژه دارد و توجه به نقش آن می‌تواند به داشتن نظریه‌هایی دقیق‌تر با قابلیت تبیین و پیش‌بینی صحیح‌تر منجر شود.

واژگان کلیدی: زمان، نظریه پردازی، تکوین نظریه، تبیین نظریه، تداوم نظریه.

۱- پژوهش‌گر دکتری معماری، دانشکده معماری و شهرسازی دانشگاه شهید بهشتی تهران h_basiri@sbu.ac.ir
۲- این پژوهش برگرفته از درس «نظریه آفرینی» دوره دکتری معماری دانشگاه شهید بهشتی به راهنمایی جناب آقای دکتر محمود رازجویان و سرکار خانم دکتر منصوره طاهباز است.